

Salvia nemorosa en *Panicum virgatum* in de border van Piet Oudolf in RHS Garden Wisley.

Echinacea purpurea 'Pica Bella' zorgt voor een aangename afwisseling in een beplanting maar moet wel om de vier/vijf jaar vervangen worden.

Liriope muscari is een sterke, groenblijvende bodembedekker die het goed doet in de halfschaduw en schaduw.

Pennisetum alopecuroides en de cultivar 'Hameln' vormen stevige pollen. Extra sierwaarde is de herfstbloei en -kleur en het wintersilhouet.

Hemerocallis 'Frans Hals' verdraagt extreme omstandigheden en geeft een opvallend accent aan de border.

Klimaatbestendig sortiment

Bikkels onder de planten

Keuze in klimaatbestendig sortiment is er voldoende om aantrekkelijke beplantingen te creëren. Deze bikkels trotseren met gemak de extremen. Toch ben je er niet met soortkeuze en soorttechtheid alleen. Een succesvolle, sterke beplanting hangt in hoge mate ook af van potmaat, plantkwaliteit, plantdichtheid en voorbereiding van de standplaats.

Tekst en beeld Emiel van den Berg

Kwekerijen Griffioen Wassenaar BV en Lageschaar Vaste Planten in Aalten doen al jarenlang intensief onderzoek naar de sterkste vaste planten voor openbaar groen. Beide hebben daarvoor concepten geïntroduceerd. Het Green-to-Colour concept van Griffioen bevat planten die hitte, droogte en extreme regenval trotseren. Soorten die binnen het concept vallen, voldoen aan maar liefst 21 voorwaarden. Gezondheid, winterbeeld, snelle dichtgroei en winterhard tot -20°C zijn er een paar. Lageschaar heeft planten ingedeeld in de concepten fleur Robuste en Prairie Garden, beide met de insteek onderhoudsarm. Bij fleur Robuste horen de bikkels die in groepen worden aangeplant. Bij Prairie Garden zitten ook sterke, veel diepwortelende planten die zichzelf in stand houden, maar de aanplant is veel natuurlijker, zoals in een wilde bloementuin.

Hitte is een van de extremen waar vaste planten steeds meer mee te maken

hebben. Hitte van de zon maar ook door reflectie van asfalt en beton. Plantdichtheid is dan een aandachtspunt. „Beplanting moet dan binnen een paar maanden dicht zijn zodat planten in elkaars schaduw komen te staan. Zo worden verbranding én verdamping teruggedrongen”, legt Bert Griffioen uit. Hij kiest bewust voor acht planten per m² en die worden geleverd in P11. Hij benadrukt continu de vakmatige ogen open te houden. „Welke soorten trekken welk gezicht onder specifieke omstandigheden. Hete zomers zijn daarom eerder leerzaam dan schadelijk.”

Lageschaar vindt dat hitte de laatste jaren minder voorkomt dan voorheen. „*Rudbeckia fulgida* 'Goldsturm' had daar, met name op zandgrond, vaak moeite mee. Niet de winter is dan de bottleneck maar juist de zomer.” Hij vindt het krimpen van het blad bij planten die problemen hebben met hitte en droogte, een groot nadeel. Bij het afnemen van

de bladmassa neemt de kans op onkruid toe. „Het herstellend vermogen van de vaste plant moet daarom sterker zijn dan de aangroei van onkruid. Zo bekeken is het sortiment bikkels behoorlijk beperkt.”

Bodem

Succes onder extreme weersomstandigheden is niet alleen afhankelijk van een gedegen geselecteerd sortiment. Goede bodemvoorbereiding bijvoorbeeld is minstens zo belangrijk. Binnen hun concept levert Griffioen een eigen bodemverbeteraar. „Planten moeten diep kunnen wortelen tot circa 40 cm, waar meestal voldoende vocht is. Door na het planten geen water te geven, dwing je ze er naar op zoek te gaan. Zo bereid je planten voor op extremen.”

Volgens Lageschaar is grondbewerking bij veel overheden een ondergeschoven kindje. „Zeker als je te maken hebt met civiele aannemers. In de border verwerken zij gerust partijen grond die niet

Anet Scholma combineert *Symphytum grandiflorum* 'Whisley Blue' in donkere schaduwhoeken graag met *Luzula sylvatica* vanwege de combinatie van donker grof en lichtgroen sprietig blad.

Aster divaricatus heeft een bodembedekkende habitus en is meeldauwresistent. De soort verdraagt droogte en schaduw. De rijke bloei duurt van de late zomer tot in de herfst.

Salvia groeit in het wild in Mexico, een land met extreme klimatologische omstandigheden. Op de foto *Salvia nemorosa* 'Mainacht' met uitgebloeide bloemen van *Allium*.

Vaste planten die extremen tolereren

Alchemilla mollis
Aster ageratoides en cultivars
Aster divaricatus
Eupatorium rugosum 'Chocolate'
Geranium x cantabrigiense en cultivars
Geranium macrorrhizum en cultivars
Geranium 'Patricia'
Hemerocallis onder meer 'Frans Hals'
Kalimeris incisa
Liriope muscari
Nepeta x faassenii diverse cultivars
Persicaria amplexicaulis en cultivars
Salvia nemorosa onder meer 'Mainacht'
Solidago flexicaulis 'Flexi Belle'
Symphytum grandiflorum en cultivars

geschikt zijn om in te planten. Daar moet je bovenop zitten; elke keer een grondanalyse maken en in het bestek zetten waaraan die analyse moet voldoen."

Plantkwaliteit en mulchlaag

Kwaliteit van de planten vindt Lageschaar eveneens een aandachtspunt. Op inboet- en onderhoudskosten wordt bezuinigd. Toch ziet hij dat momenteel niet goed gaan. „Veel planten in de handel worden geleverd in P9 of P11, maar er wordt amper gekeken wat er in die pot zit. 'Slaplanten' uit de kas of planten met slecht doorwortelde kluiten beïnvloeden het resultaat negatief." Hij merkt dat in crisistijd de prijs belangrijker is dan de kwaliteit. „Vaak worden vaste planten mee verkocht met heesters en bomen als complete plantlijst. En dan staat bijna altijd de prijs centraal." Uiteraard is ook soortechtheid een graadmeter voor succes. „In de praktijk zie je vaak dat er een alternatief geleverd wordt waarmee je niet het gewenste resultaat bereikt."

Mulchen voorkomt snelle uitdroging bij hitte en snelle aangroei van onkruid. „Tegenwoordig gebruiken we bij fleur Robuste bladcompost zonder toevoegingen en bij Prairie Garden een mix van zwarte en bruine lava met een voldoende open structuur", licht Lageschaar toe. De kostprijs weegt volgens de kweker ruimschoots op tegen de achterwege blijvende onkruidgroei in het eerste groeiseizoen, maar de huidige crisis laat die prijs vaak niet toe. Hij denkt dat dat wel weer gaat veranderen. „Vorig seizoen hadden we enkele projecten waar alles volgens bestek werd uitgevoerd en we de regio

Grassen die extremen tolereren

Carex morrowii
Hakonechloa macra
Luzula sylvatica
Molinia arundinacea onder meer 'Transparent'
Pennisetum alopecuroides en cultivar 'Hameln'

Voor voldoende hoogte is *Molinia arundinacea* 'Transparent' een bruikbaar siergras. De hoog boven het loof uitstekende bloemstengels krijgen een warme kopergele herfstkleur. Tot ver in de winter is dit gras een blikvanger. Diverse cultivars zijn jarenlang betrouwbaar.

zelf in handen mochten houden. Daar zitten we dan ook bovenop. Zo maken we bijvoorbeeld grondmonsters per plantvak en vragen daarbij advies van de compostleverancier. Deze projecten zijn 100% geslaagd."

Afwisseling in groepsgruote

Het eindresultaat bij het werken met de sterkste vaste planten hangt af van hoe die planten worden gecombineerd. Tuinen- en landschapsontwerper en beplantingsdeskundige Sanne Horn uit Amsterdam ziet daar de uitdaging voor de toekomst. Aan de aanplant van grote groepen, bewust gedaan om onderhoud te drukken, wil ze graag een wending geven. De grootte van de verschillende groepen mag volgens haar vaker wisselen en ook

het laten repeteren van een groep kan het totaalbeeld beïnvloeden. Bewust kiest ze er voor om vaste planten niet te mengen met andere planten. „Met bloembollen kom je in de problemen tijdens het maaimoment, heesters zorgen voor een schaduwbiotoop in een zonnegordel en bij het toevoegen van sterke inheems planten is uitzaaien het risico." Wat ze wel probeert is tussen de sterke planten wat minder sterke te zetten. Puur voor de variatie. „Dat moet je er wel bij vermelden natuurlijk."

Jaarrond aantrekkelijk

Anet Scholma van Buro Mien Ruys in Amsterdam ontwikkelde in samenwerking met Boot & Co Boomkwekerijen in Zundert, Laurens Lageschaar en

hoveniersbedrijf De Enk Groen&Golf in Renkum het concept Zorgeloos Groen. Zij zet in op variatie en kiest niet alleen voor vaste planten die alles trotseren, maar combineert die bewust met grassen, rozen en heesters. „Liefst in een duidelijke vormgeving met bijvoorbeeld hagen en blokken. Zo heb je ook structuur in de wintermaanden. En kleur, als je kiest voor bijvoorbeeld rozenbottels en de gekleurde takken van *Cornus*." Dat combineren met heesters is volgens haar niet eenvoudig. „Het is langer wachten op het eindresultaat en lastig om heesters met wintersierwaarde ook in de zomer een goede rol te laten spelen. Plantenkennis is essentieel." Scholma betwijfelt of klimaatverandering een item is bij beplanting in openbaar groen. „We hebben ruimte genoeg binnen het sortiment dus met gedegen kennis, over zowel planten als de externe factoren, kom je een heel eind." <